

транспортних засобів та мопедів: Постанова Кабінету Міністрів України від 07 вересня 1998 року (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2009 року № 1371) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1371-2009-%EF&key=dCCMfOm7xBWMAZBEZiTuFSn9HI4R2s80msh8Ie6>.

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії протиправному поглинанню та захопленню підприємств: Закон України від 17 листопада 2009 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1720-17&key=dCCMfOm7xBWMAZBEZiTuFSn9HI4R2s80msh8Ie6>.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар / Р.А. Калюжний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний та ін.; – 2-ге вид. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 655 с.
7. Митний кодекс України від 11 липня 2002 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=92-15>.
8. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2341-14>.
9. Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо вдосконалення процедур здійснення конфіскації: Проект Закону України від 22 січня 2009 року, реєстраційний № 3642 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=34239.

УДК 343.224.1: [316:159.9]

ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Єремій Г.О., аспірант

Запорізький національний університет

У статті досліджуються питання гуманізації кримінальної відповідальності неповнолітніх крізь призму соціально-психологічного аспекту. Автор зазначає, що в останній час в Україні було зроблено значні кроки на шляху гуманізації кримінальної відповідальності неповнолітніх, а також визначає подальший напрямок цього процесу.

Ключові слова: кримінальна відповідальність неповнолітніх, звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх, гуманізація, соціально-психологічний аспект.

Єремій А.А. ГУМАНИЗАЦИЯ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ: СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ / Запорожский национальный университет, Украина
В данной статье исследуются вопросы гуманизации уголовной ответственности несовершеннолетних через призму социально-психологического аспекта. Автор отмечает, что в последнее время в Украине были сделаны значительные шаги на пути гуманизации уголовной ответственности несовершеннолетних, а также определяет дальнейшее направление этого процесса.

Ключевые слова: уголовная ответственность несовершеннолетних, освобождение от уголовной ответственности несовершеннолетних, гуманизация, социальное-психологический аспект.

Eremey G.A. HUMANIZING OF CRIMINAL RESPONSIBILITY OF MINORS: SOCIAL-PSYCHOLOGICAL ASPECT / Zaporizhzhya national university, Ukraine
This article investigates the issues of humanization of criminal responsibility of minors through the prism of social - psychological aspects. The author notes that in recent years in Ukraine have made significant strides towards the humanization of criminal responsibility of minors, as well as determining the future direction of this process.

Key words: criminal responsibility of minors, release from the criminal responsibility of minors, humanizing, social-psychological aspect.

Держава та суспільство зацікавлені в захисті та підтриманні правопорядку з додержанням розумної економії кримінальних покарань, за умови виправлення людини іншими, не пов'язаними з покаранням, заходами. Заохочення є самостійним методом кримінально-правового регулювання, яке існує у формах виключення, звільнення, пом'якшення кримінально-правового обтяження [1, 38]. Це є проявом гуманізму і справедливості права України. З таких позицій особливого ставлення й уваги з боку держави потребують неповнолітні правопорушники [2, 8].

Актуальність цієї статті не викликає сумніву, адже питання, присвячені злочинності неповнолітніх, є одними з найбільш дискусійних в науці кримінального права. Це пов'язане, по-перше, з тим, що неповнолітні внаслідок своїх вікових особливостей потребують окремого ставлення до себе з боку держави. По-друге, міжнародно-правові принципи та норми закріплюють особливий статус неповнолітнього, у тому числі і того, який порушив закон, і вимагають, як наслідок, більш пільгового, у порівнянні з дорослими, ставлення до таких осіб усіх держав, що прийняли відповідні зобов'язання, у тому числі і України. Вивченню особи неповнолітнього, зокрема, крізь призму психології, присвятили свої праці багато науковців, серед них: Бабаєв М.М., Божович Л.І., Борових Л.В., Бурдін В.М., Долгова А.І., Заросинський О., Крутер М.С., Максимова Н.Ю., Міхеев Р.І., Муздибаєв К., Сітковська О.Д., Шевченко Л.О., Щукіна Г.І., Юзікова Н.С. та інші. Крім того, останнім часом в Україні було зроблено значні кроки на шляху гуманізації кримінального законодавства. Ці зміни торкнулися і питань звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх.

Метою цієї статті є розгляд соціально-психологічного аспекту питань гуманізації кримінальної відповідальності неповнолітніх, зокрема, при звільненні їх від кримінальної відповідальності.

У кримінально-правовій науці не викликає сумнівів той факт, і науковці в цьому майже одностайні, що "всі специфічні заходи, передбачені кримінальним законодавством стосовно неповнолітніх, обумовлені, перш за все, психологічними віковими особливостями цієї категорії злочинців" [3, 111]. Тому всі особливості і боротьби зі злочинністю неповнолітніх, і питання її попередження, і звільнення від кримінальної відповідальності таких осіб прямо чи, врешті-решт, виходять на особистість неповнолітніх, проявляються через неї. Неповнолітні через свої психологічні особливості сприйняття часто не до кінця усвідомлюють значення певних правових понять, завдяки яким описуються певні кримінально-правові заборони [4, 15].

Чинне кримінальне законодавство передбачає можливість звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності як на загальних підставах (у зв'язку з дійовим каяттям, примиренням з потерпілим, передачею на поруки, зміною обстановки, у зв'язку з закінченням строків давності), так і на підставі особливого виду звільнення – із застосуванням примусових заходів виховного характеру. З 2001 року, з моменту введення в дію нового Кримінального кодексу України (далі – КК), вперше в кримінальному законі було передбачено спеціальний розділ «Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх». Так, відповідно до ст.97 КК передумовою звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності із застосуванням до нього примусових заходів виховного характеру, було вчинення ним вперше злочину невеликої тяжкості. Така передумова звільнення за ст.97 КК (вчинення вперше злочину невеликої тяжкості) значно обмежувала права неповнолітніх осіб на звільнення від кримінальної відповідальності, особливо з урахуванням того, що держава та суспільство завжди підкреслювали своє особливе ставлення до неповнолітніх, зумовлене соціально-психологічними та віковими особливостями таких осіб. 15 квітня 2008 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо гуманізації кримінальної відповідальності». Цей Закон передбачив розширення можливостей звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з каяттям або примиренням винного з потерпілим у випадку вчинення злочинів з необережності, розширив кількість видів покарань, альтернативних позбавленню волі і доповнив кількість обставин, які пом'якшують покарання. Крім того, Законом було внесено зміни і до ч.1 ст.97 КК. Тепер у новій редакції статті передбачається, що неповнолітнього, який вперше вчинив злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, може бути звільнено від кримінальної відповідальності, якщо його виправлення можливе без застосування покарання [5]. Такі зміни, на наш погляд, є позитивним моментом, оскільки гуманізація кримінального законодавства є

одним із зобов'язань України перед Радою Європи. Прийняття відповідного закону передбачалося Планом заходів по виконанню Україною зобов'язань, що є наслідком її членства в Раді Європи, затвердженим Указом Президента України від 20 січня 2006 року [6, 5].

Проте чинне кримінальне законодавство, що регламентує особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх, потребує подальшого вдосконалення та доопрацювання. Для досягнення ефективних результатів у боротьбі зі злочинністю неповнолітніх необхідно, насамперед, щоб система індивідуальних виховних заходів повною мірою враховувала вікові (фізіологічні) і психологічні особливості неповнолітніх правопорушників, оскільки в генезисі вчинюваних такими підлітками злочинів основна роль належить уже особистісним якостям [7, 65]. Критерієм визначення позитивного чи негативного значень факту порушення особою соціальних норм є особистісні риси цієї людини. Головними параметрами в цьому плані виступають гармонійність та особистісна зрілість людини. Гармонійна особистість – це людина, яка здатна усвідомити наявність внутрішніх конфліктів (наприклад, високий рівень домагань та невпевненість у собі) та може розібратися із своїми суперечливими мотивами, ставленнями, тобто це людина, яка живе в гармонії з собою. Особистісна зрілість означає здатність людини свідомо ставитися до прийняття рішень, прогнозувати наслідки своєї поведінки і нести відповідальність за результати своїх вчинків [8, 49].

Неповнолітні правопорушники становлять своєрідну типологічну групу, відрізняються від дорослих злочинців як за характером та ступенем суспільної небезпечності вчинюваних злочинів, так і за особливостями особи, яка відзначається недостатньою соціальною зрілістю, незавершеністю інтелектуально-вольового розвитку [9, 110]. У більшості неповнолітніх правопорушників відсутнє почуття міри, боргу, уявлення про дозволене, прийнятне або неприйнятне. У повсякденних вчинках або поведінці неповнолітніх певної вікової групи нерідко проявляється їхня психічна незрілість. Особливості психіки неповнолітніх пов'язані з обмеженістю їх життєвого досвіду, знань, уявлень. У процесі розвитку підлітка в його психіці відбуваються суттєві зміни: інтенсивний фізичний та статевий розвиток – основна особливість цього віку. Потреба в самоствердженні є однією із найважливіших потреб підлітка. Підвищена групова залежність, негативізм, демонстративна незалежність, схильність до ризикових дій, недостатній соціальний самоконтроль – основні психічні особливості неповнолітніх [10, 45].

У психологічній науці поряд із хронологічним віком розрізняють біологічний, соціальний та психологічний вік і досягнення хронологічного віку підлітком-правопорушником є недостатньою підставою для визначення того, чи був він здатний критично ставитися до вчиненого діяння та притягнення його до кримінальної відповідальності. Тому важливе правове значення, на думку Гончар Т.О., має психологічний вік та необхідність встановлення такого віку у випадках, коли психічний розвиток неповнолітнього, що вчинив суспільно-небезпечне діяння, суттєво відхиляється від вікових закономірностей та тягне психічне відставання [11, 14]. Таке відставання, у свою чергу, унеможливує повне розуміння неповнолітніми своїх неправомірних вчинків, їх наслідків, а також тих заходів виховного характеру, що можуть бути застосовані до них при звільненні від кримінальної відповідальності.

Незважаючи на безліч спроб позначити етапи психічного розвитку індивіда, на сьогодні немає загальноприйнятної системи їх періодизації, що пояснюється різним розумінням детермінації вікових ступеней цього процесу і критеріїв їхньої оцінки. У віковій та педагогічній психології розглядають 6 вікових груп неповнолітніх: а) вік немовляти (до 1 року); б) раннє дитинство (від 1 до 3 років); в) дошкільний вік (від 3 до 6-7 років); г) молодший шкільний вік (від 6-7 до 11 років); д) підлітковий вік (від 11 до 15 років); е) рання юність чи старший шкільний вік (від 15 до 18 років) [12, 106]. Крім того, на думку Павлюк Н.В., необхідно враховувати також явище прогресуючого прискорення фізичного та психічного розвитку неповнолітніх – акселерацію, яка залежить від цілого комплексу біологічних і соціальних причин. Вік – це не тільки біологічна, але й соціальна категорія. Кожен віковий період відрізняється особливою характеристикою, яку визначають такі чинники, як зміна становища неповнолітнього в родині і школі, нові форми його діяльності, зміна стилю виховання. У межах кожного віку спостерігаються значні індивідуальні розходження, тому він не має точних і певних характеристик і не є категорією незмінною [13, 197].

В.М. Бурдін, у свою чергу, запропонував встановити таку кримінально-значиму періодизацію розвитку неповнолітньої особи: 1). Діти віком до 11 років (перебувають поза сферою

кримінально-правового впливу і не можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності). 2). Неповнолітні віком від 11 до 14 років. Починаючи з 11-річного віку, на думку деяких науковців, у людини пробуджується справжня особистість. Особи цього віку здатні усвідомлювати не тільки фактичний характер своєї поведінки, але і її соціальне значення, нести відповідальність за свої діяння [14, 51]. З такого віку у особи формується автономна мораль, зокрема, усвідомлення необхідності додержуватись правил певної поведінки, відповідальність за порушення цих правил, усвідомлення відповідальності за вчинене [15, 108]. 3). Неповнолітні віком від 14 років. У старшому підлітковому віці неповнолітні стають ще більш самостійними, більш сформованими особами. З цього віку особи здатні усвідомлювати більш складні суспільні явища та мати свою власну думку з приводу кожного з них. Такі особи здатні усвідомлювати більш складні соціальні зв'язки та наслідки своєї поведінки, а також керувати нею в ситуації вибору. 4). Неповнолітні віком від 16 до 18 років. Особи цього віку вже пройшли бурхливий фізичний та психічний розвиток, але вони ще не сформувалися остаточно. Держава продовжує охороняти осіб такого віку, встановлюючи для них пільгові умови в різних сферах [16, 421].

Оскільки моральні погляди підлітків, що скоюють злочини, є специфічними та в багатьох випадках відрізняються від тих, які є в основі нашого права, то зрозуміло, що не всі правові положення усвідомлюються ними з точки зору соціального сенсу та справедливості. Не випадково багато з них вважають, що деякі статті закону неможливо зрозуміти. Підлітки більш схильні до відвертого вираження свого ставлення до конкретних правових ситуацій та часто вважають, що саме з ними поводитись надто суворо. Деякі неповнолітні злочинці пов'язують закон, перш за все, або тільки лише із системою заборон. Можливо така ситуація склалася через те, що такі особи, відчувши на собі всю суворість кримінально-правових санкцій, не завжди відчували захист своїх прав та інтересів з боку закону [17, 92].

На думку багатьох науковців (Ю.А. Дмитрієв, Б.Б. Казак, Л.І. Беляєва Л.О. Шевченко тощо) усвідомлення неповнолітнім злочинцем своєї вини та його щире каяття полегшує подальший виховний процес у спеціальних установах. Так, Греса Н.В. виділила психологічні чинники, що детермінують високий рівень усвідомлення вини неповнолітніми злочинцями, зокрема, здатність до розуміння та розуміння інших; здатність передбачити наслідки поведінки людей; почуття відповідальності, здатність брати відповідальність на себе в різних сферах життя; вміння прогнозувати свої власні вчинки, дії інших людей; достатній розвиток правосвідомості, що виявляється в позитивному емоційно-оціночному ставленні до правових понять і явищ; сформованість системи цінностей, яка відбиває наявність мотивації саморозвитку, повагу до батьків, усвідомлення свободи вибору [18, 14]. Отже, щоб зрозуміти, як неповнолітні сприймають кримінально-правові (виховні) заходи, перш за все, необхідно зрозуміти, як неповнолітні ставляться до вчиненого ними діяння, чи усвідомлюють вони свою вину, чи розкаються. Позитивна відповідь на ці питання зробить доцільним у подальшому розгляд питання про звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності та значно полегшить виховний процес. Аналіз розвитку законодавства про боротьбу зі злочинністю та охорону неповнолітніх від негативного впливу свідчить про те, що законодавець в цілому намагається проводити ідею диференційованого підходу до неповнолітніх злочинців, виходячи саме від типу їх соціально-психологічної характеристики. Проте, наявність в кримінальному законодавстві норм, що передбачають застосування однакових примусових заходів виховного характеру до різних вікових груп неповнолітніх (ч.1 ст.97 КК, ч.2 ст.97 КК) переконує нас в протилежному. Існує проблема вибору найбільш ефективних заходів впливу на неповнолітніх, які, крім того, повинні сприйматися неповнолітніми правильно, у відповідності до мети їх призначення. Про це йде мова в коментарі до Мінімальних стандартних правил ООН, які стосуються відправлення правосуддя стосовно неповнолітніх: "Головна трудність у розробці керівних принципів для постанови судового рішення стосовно молодих людей виникає з невіршених протиріч філософського характеру між: перевихованням і воздаянням по заслугах" [19].

Якщо ж окреслити напрямки подальшої гуманізації кримінальної відповідальності неповнолітніх, то ними мають бути, по-перше, поширення передумов звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності. У цьому сенсі пропонуємо змінити зміст ч.1 ст.97 КК України, поширюючи перелік передумов такого звільнення, а саме: надати можливість суду вирішувати питання про звільнення неповнолітнього не лише при вчиненні ним вперше

злочину невеликої тяжкості, але й будь-якого (незалежно від форми вини) злочину середньої тяжкості, тобто пропонуємо виключити з останньої редакції ч.1 ст.97 КК слово «необережний». По-друге, переглянути зміст та кількість примусових заходів виховного характеру, що застосовуються до неповнолітнього при звільненні його від кримінальної відповідальності за ст.97 КК, зокрема, передбачити різні заходи виховного впливу для неповнолітніх різних вікових груп, виходячи саме від типу їх соціально-психологічної характеристики. Безперечно, гуманізація кримінальної відповідальності неповнолітніх впливає на перспективи розвитку інституту звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності. Проте вона здійснюється, на наш погляд, повільно і таке відставання, у порівнянні зі світовим співтовариством, може завадити Україні відчувати себе повноправним членом міжнародної спільноти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Хряпінський П.В. Позитивна кримінальна відповідальність: (зміст, форми та реалізація): Науковий нарис / П.В. Хряпінський. – Запоріжжя: ТОВ “КСК-Альянс”, 2008. – 105 с.
2. Паневін В. Кримінальна відповідальність неповнолітніх / В. Паневін // Закон і бізнес. – 2003. – 1 бер. (№ 8). – С. 8.
3. Келина С.Г. Теоретические вопросы освобождения от уголовной ответственности / С.Г.Келина. – М.: Наука, 1974. – 232 с.
4. Маркунцов С.А. Осознание уголовно-правовых запретов в структуре уголовной ответственности несовершеннолетних / Под общ. ред. д.ю.н., проф. А.Э. Жалинского. – М.: ИД «Юриспруденция», 2007. – 160 с.
5. Кримінальний кодекс України (із змінами та доповненнями станом на 1 вересня 2008 року). – Х.: ТОВ “Одіссей”, 2008. – 228 с.
6. Насадюк А. Станет ли суд гуманнее? / А. Насадюк // Юридическая практика. – 2008. – № 17 (539). – С. 5.
7. Заросинський Ю., Заросинський О. Причини і умови злочинності неповнолітніх потребують теоретичного і практичного розроблення // Право України – 2004 – № 3. – С. 64-67.
8. Максимова Н.Ю. Соціально-психологічні аспекти проблеми гуманізації судочинства та кримінально-виконавчої системи / Н.Ю. Максимова. – К.: ЗАТ “ВПОЛ”, 2005. – 100 с.
9. Юзікова Н.С. Проблема кримінально-правового захисту інтересів неповнолітніх: Монографія / Н.С. Юзікова. – Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетр. Ун-ту, 1999. – 160 с.
10. Денисов С.Ф., Напиральська О.І. Формування особистості злочинця молодіжного віку / С.Ф.Денисов, О.І. Напиральська // Держава та регіони. Серія: Право, 2007. – № 1. – С. 43-47.
11. Гончар Т.О. Неповнолітній як суб’єкт відповідальності за кримінальним правом України: автореф. дис...канд. юрид. наук: 12.00.08 / Одеська національна юридична академія. – О., 2005. – 20 с.
12. Коченов М.М., Осипова Н.Р. О психологии допроса малолетних свидетелей и потерпевших / М.М. Коченов, Н.Р. Осипова // Следственная практика. – Вып. 139. – М.: Юрид.лит., 1983. – С. 103-112.
13. Павлюк Н.В. Віково-психологічні особливості неповнолітніх та можливості їх застосування під час допиту / Н.В. Павлюк // Проблеми законності. – 2004. – Вип. 68. – С. 196-200.
14. Бурдін В.М. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні / В.М.Бурдін. – К.: Атіка, 2004. – 240 с.
15. Муздыбаев К. Психология ответственности / К. Муздыбаев. – Л.: Наука, 1983. – 240 с.

16. Бурдін В.М. Проблеми визначення кримінально-значимої періодизації віку особи / В.М.Бурдін // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2002. Вип. 37. – С. 417-424.
17. Долгова А.И. Социально-психологические аспекты преступности несовершеннолетних / А.И.Долгова. – М.: Юридическая литература, 1981. – 159 с.
18. Греса Н.В. Психологічні чинники усвідомлення вини неповнолітніми злочинцями. – автореф. дис... канд. юрид. наук: 19.00.06 / Харківський національний університет внутрішніх справ. – Х., 2008. – 20 с.
19. Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються відправлення правосуддя стосовно неповнолітніх (Пекінські правила) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_211.

УДК 343.223 (477)

БЕЗПОРАДНИЙ СТАН ОСОБИ ПОТЕРПІЛОГО ЯК ОБТЯЖУЮЧА ОБСТАВИНА В СКЛАДІ ВБИВСТВА

Штирлов О.В., аспірант

Запорізький національний університет

У статті розглядається безпорадний стан як кваліфікуюча ознака складу вбивства за обтяжуючих обставин. Аналізується склад вбивства за обтяжуючих обставин, його об'єктивні та суб'єктивні елементи та їх співвідношення з безпорадним станом.

Ключові слова: безпорадний стан особи потерпілого, вбивство, обтяжуюча обставина, склад злочину, ознака складу злочину.

Штирлов А.В. БЕСПОМОЩНОЕ СОСТОЯНИЕ ПОТЕРПЕВШЕГО ЛИЦА КАК ОТЯГЧАЮЩЕЕ ОБСТОЯТЕЛЬСТВО В СОСТАВЕ УБИЙСТВА / Запорожский национальный университет, Украина
В статье рассматривается беспомощное состояние как квалифицирующий признак состава убийства при отягчающих обстоятельствах. Анализируется состав убийства при отягчающих обстоятельствах, его объективные и субъективные элементы и их соотношение с беспомощным состоянием.

Ключевые слова: беспомощное состояние потерпевшего лица, убийство, отягчающее обстоятельство, состав преступления, признак состава преступления.

Shtyrllov A.V. HELPLESS STATE OF SUFFERING PERSON AS AGGRAVATING CIRCUMSTANCE IN COMPOSITION MURDER / Zaporizhzhya national university, Ukraine

In the article is examined the helpless state as characterizing sign of composition of murder under aggravating circumstances. Composition of murder is analysed under aggravating circumstances, his objective and subjective elements and their correlation with the helpless state.

Key words: helpless state of suffering person, murder, aggravating a circumstance, corpus delict, sign of corpus delict.

Як відомо, наукове визначення вбивства, як злочину, орієнтоване на соціальні, а законодавче – на правові ознаки, які є універсальними, оскільки вони органічно притаманні усім видам вбивства без виключення і кожному вбивству зокрема. За допомогою цих ознак можна розмежувати вбивство і інші, суміжні з ним злочини, за які в тому чи іншому ступені передбачена кримінальна відповідальність за позбавлення життя людини. Слідуючи традиціям теорії вітчизняного кримінального права, важливо зазначити, що склад вбивства людини, що перебуває в безпорадному стані, як рівно і будь-який інший склад вбивства людини, включає до своєї структури встановлену кримінальним законом сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, що характеризують позбавлення людини життя. Проте законодавство України не визнає безпорадний стан у якості обтяжуючої обставини у складі вбивства (ст.115 КК України), а лише розглядає її у якості обставини, що обтяжує покарання (п.6 ст.67 КК України) [1].